

A libanoni gazdasági válság hatása Szíriára

A libanoni pénzügyi krízis olajként lobbantotta be az évtizedek óta elnyomott és időnként fellángoló társadalmi, valamint politikai feszültségeket. A kelet Párizsa mára egyértelműen a múlté. A helyi fizetőeszköz hiperinflációja, a magas élelmiszerárak és a készpénzhez való hozzáférés korlátozása ráadásul a szomszédos Szíria válságát is tovább mélyítheti. A két ország közötti rendkívül szoros gazdasági összefonódás miatt, azonban Libanon magával ránthatja a háború okozta nehézségekből kilábalni próbáló Szíriát is.

Írta: Papp Lídia, a Danube Institute elemzője

Az elmúlt évtized legsúlyosabb gazdasági, pénzügyi és politikai válsága sújtotta Libanont a tavalyi évben, amely úgy tűnik nem mutatja az enyhülést jeleit 2021-ben sem. Hatékony reformok -a korrupció, a szektarianizmus erősödése, az alacsony színvonalú közszolgáltatások, valamint a deviza leértékelésének kezelése nélkül- az ország helyzete folyamatosan romlik. További aggodalomra ad okot, hogy a válság okozta kilátástalanság új fejezetet nyithat egy esetleges szektáriánus konfliktus számára is¹.

Noha a válság gyökerei a pandémia előtti időszakra nyúlnak vissza, a pénzügyi recesszió, valamint a COVID-19 járvány intézkedései teljesen megbénították a libanoni gazdaságot és a helyi valuta inflációjának következtében az árak az egekbe szöktek. 2020 januárjában új kormány alakult², amely azonban gyakorlatilag a korábbi pártok tisztségviselőiből jött létre. Az „új vezetés” 2020 márciusában fizetésképtelenséget jelentett be a felvett kölcsönökre vonatkozóan és az IMF-hez folyamodott segítségért.

A Libanonban zajló krízis súlyos hatással van a már egyébként is rendkívül nehéz helyzetben lévő szír gazdasági körülmények alakulására. A két ország közötti pénzügyi korreláció miatt Szíria különösen érzékeny a szomszédban zajló eseményekre, mivel erősen támaszkodik a libanoni pénzügyi szektorra. A tíz éve tartó

¹ PANGEA-RISK, Africa and Middle East Forecasting: Lebanon: Seeking multilateral support as a last resort to avoid sectarian conflict. In: Pangea-Risk, 2021. 02. 17., <https://www.pangea-risk.com/lebanon-seeking-multilateral-support-as-a-last-resort-to-avoid-sectarian-conflict/> (2021. 03. 01.)

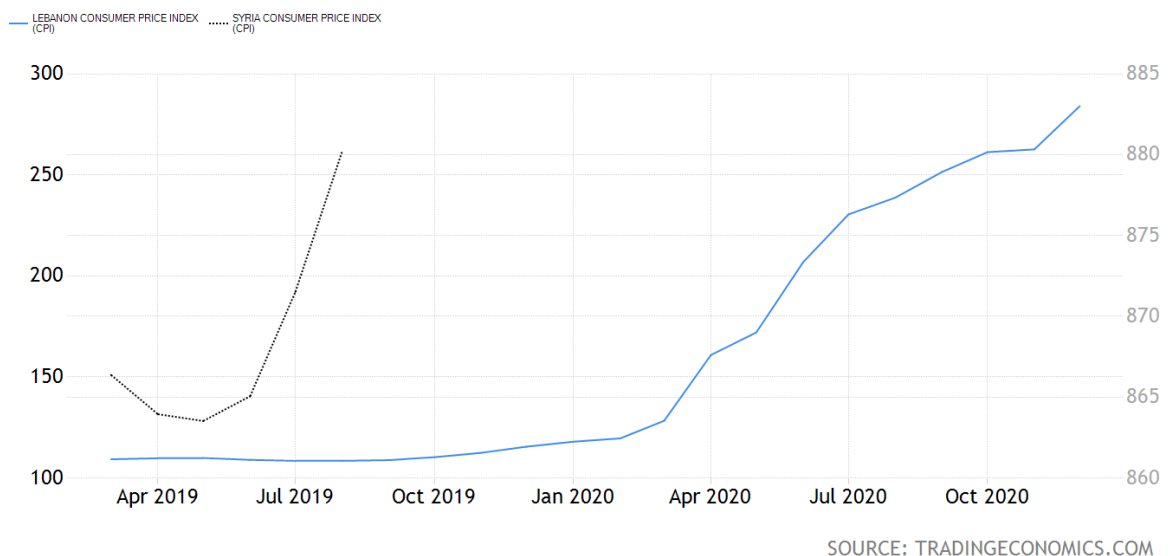
² BELHADZS Abdesszamad & SPEIDL Bianka: Fenntartható-e Libanon? Válság és kilátások. In: Mandiner, 2020. 08. 13., https://mandiner.hu/cikk/20200813_fenntarthato_e_libanon_valsag_es_kilatasok (2021. 03. 05.)

háború következtében³ ugyanis Szíria gazdasága gyakorlatilag megsemmisült. Az ország népességének közel 50%-a elmenekült és több, mint 400 ezren vesztették életüket a harcok során. Jelenleg a lakosság 80%-a⁴ él szegénységben. A polgárháború miatt a szír állami vagyon ötödére csökkent: míg 2010-ben nagyjából 117 milliárd dollár volt, 2019-re mindössze 21 milliárd dollárra becsülték.⁵

Az egy évtizede zajló konfliktus miatt Szíria erősen importfüggővé vált. Az elhúzódó polgárháború a hazai ipari termelés, valamint a mezőgazdaság összeomlásához vezetett, ami azt eredményezte, hogy az ország egyre inkább a tengerentúlon gyártott termékekre és élelmiszerekre támaszkodik. Ebből kifolyólag a valuta leértékelődése és az import csökkenő kínálata tovább fogja növelni az inflációt. Az ország importfüggősége miatt a deviza csökkenése pedig magasabb belföldi árakat eredményez.

Szíria és Libanon fogyasztói árindexének (CPI) alakulása 2019-2021 között.

Forrás: <https://tradingeconomics.com/lebanon/consumer-price-index-cpi> (2021. 03. 12.)

³ ARAB News: Assad blames Syria's current economic woes on Lebanese banks. In: Arab News, 2020. 11. 05., <https://www.arabnews.com/node/1758926/middle-east> (2021. 03. 07.)

⁴ AP News: Syrian pound hits record low as economic crisis worsens. In: AP News, 2021. 03. 03., <https://apnews.com/article/financial-markets-syria-middle-east-lebanon-40695385844bd6ddb07650f92be58988> (2021. 03. 09.)

⁵ COCHRANE, Paul: Syria's economy goes from very bad to worse as Lebanon's crisis hits. In: Middle East Eye, 2020.01.11., <https://www.middleeasteye.net/news/bad-worse-syrias-financial-crisis-hit-lebanons-economic-free-fall> (2021. 03. 07.)

Libanon és Szíria gazdasága elválaszthatatlanul összefonódik egymással⁶, ezért a libanoni válság hatása a szomszédos országban is erősen érzékelhető. Amikor Szíria az 1960-as években államosította bankjait, sokan Libanonba vitték a magántőkéit. Több bankot is szír befektetők alapítottak,⁷ például az ország harmadik legnagyobb bankját a BLOM-ot, amelyet továbbra is az Azhari család irányít. Libanon szír megszállása alatt (1976-2005) Bejrút Damaszkusz devizaközpontjaként funkcionált. Szíria gazdasága elszigetelt volt, ezért dollárral kereskedni az állami tulajdonú bankokon kívül bűncselekménynek számított.⁸ Amikor 2005-ben a szírek kivonultak Libanonból, megtörtént a gazdaság liberalizációja, melynek hatására a libanoni bankok Szíriában is nyitottak fiókokat.

A 2011-es események hatására a szír tőke fokozatosan kezdett kiáramolni az országból. Ugyanakkor a szír font árfolyama csak 2019 augusztusában kezdett el erőteljesen inflálódni, amikor Libanon szigorította a külföldi átutalásokat és a libanoni monetáris rendszer gyengeségei megmutatkoztak.

2020 júniusára egy amerikai dollár 3000 szír fontba került a fekete piacon (viszonyítás képpen: a 2011-es felkelést megelőzően egy dollárért 47 fontot adtak).⁹

A háború, a korrupció, a nyugati szankciók, valamint a Libanonban zajló események egyaránt eredményezték a szír valuta elértéktelenedését. 2021-ben egy átlagos szír bér nagyjából 90.000 font (22.50 dollár) havonta.¹⁰

A polgárháború kezdete óta a szír bankok elvesztették hozzáférésüket a nemzetközi pénzügyi piacokhoz, a tranzakciók volumene meredeken esett. Ennek hatására a szír vállalatok, valamint magánszemélyek libanoni bankokba helyezték át pénzüket, melynek értékét nagyjából 35 és 40 milliárd dollár¹¹ közé becsülik. A szírek, akik a nemzetközi piacon akartak kereskedni, ezt elsősorban Libanonon kellett keresztül

⁶ FRAKES, Nicholas: Link between Lebanon and Syria's economies spells disaster for both. In: Alarabiya News, 2020. 05. 25., <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2020/05/25/Link-between-Lebanon-and-Syria-s-economies-spells-disaster-for-both> (2021. 03. 08.)

⁷ COCHRANE, Paul: Syria's economy goes from very bad to worse as Lebanon's crisis hits. In: Middle East Eye, 2020.01.11., <https://www.middleeasteye.net/news/bad-worse-syrias-financial-crisis-hit-lebanons-economic-free-fall> (2021. 03. 07.)

⁸ 1997-től a libanoni font az amerikai dollárhoz árfolyamához van rögzítve.

⁹ PARKER, Joel D.: The Boomerang Effect: How Syria brought down Lebanon, which is bringing down Syria. In: Middle East Economy, Vol. 10, No. 4. Moshe Dayan Center for Middle Eastern and African Studies at Tel-Aviv University. (2020)

¹⁰ AP News: Syrian pound hits record low as economic crisis worsens. In: AP News, 2021. 03. 03., <https://apnews.com/article/financial-markets-syria-middle-east-lebanon-40695385844bd6ddb07650f92be58988> (2021. 03. 09.)

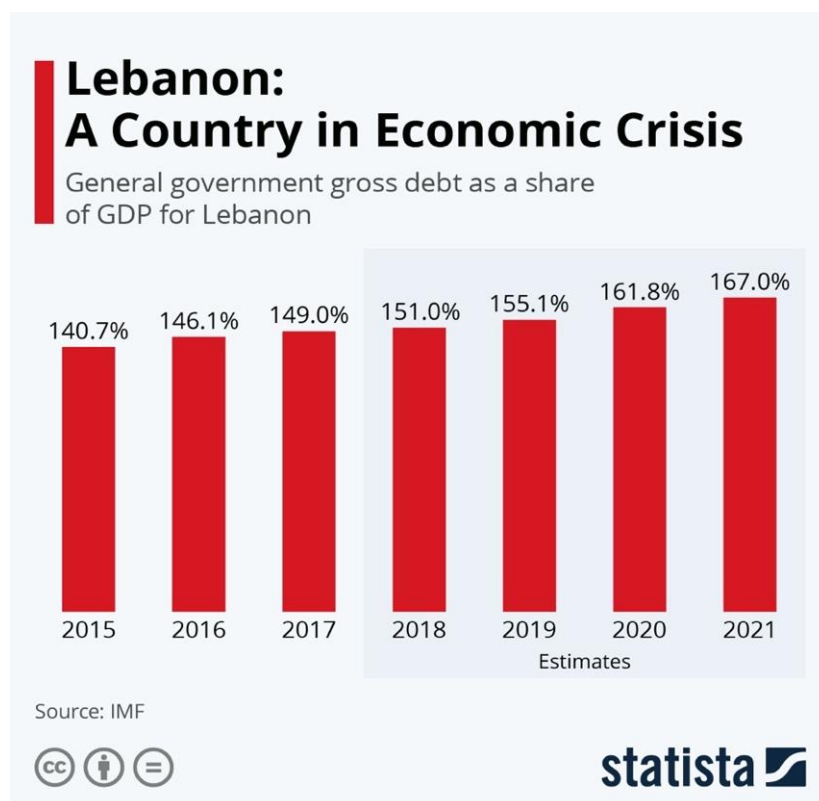
¹¹ BARTHELMESS, Benedikt & CARSO, Liam: How is the crisis in Lebanon impacting Syria's economy? In: Middle East Institute, 2020. 08. 28., <https://www.mei.edu/publications/how-crisis-lebanon-impacting-syrias-economy> (2021. 03. 08.)

tudták megtenni (vagy olyan országokhoz kellett fordulniuk, mint Kína, Irán, illetve Oroszország).

Libanon külső adóssága 2019-re már az éves GDP 155 %-a volt, mely komoly kérdéseket vetett fel azzal kapcsolatban, hogy hogyan fizetné ki a nemzetközi adósságait a libanoni és szíriai befektetők papíron birtokolt külföldi devizatartalékaival. (Jelenleg Libanon a világon a harmadik legjobban eladósodott ország Japánt és Görögországot követően.)

A libanoni államadósság a GDP-hez viszonyítva 2015-2021 között.

Forrás: Statista.com, <https://www.statista.com/chart/22470/libanon-gross-government-debt-as-share-gdp/> (2021. 03. 12.)

Szíriában ugyan már tíz éve zajlik a háború, mégis csak 2019-ben kezdett inflálódni a valutájuk, amikor Libanon gazdasági helyzete instabillá vált. A libanoni font elértéktelenedése¹² ugyanis a szír fontra is negatív hatást gyakorol, mely 30%-kal inflálódott az egy évvel ezelőtti időszakhoz képest.

¹² CORNISH, Chloe & SZALAY, Eva: Lebanese currency plunges to new low fuelling nationwide protests. In: Financial Times, 2021. 03. 03., <https://www.ft.com/content/811bc4c2-98ca-4e9a-a23e-3d3764d5e435> (2021. 03. 10.)

Libanon gazdasági recessziója a Szíriába irányuló pénzáttalásokat is befolyásolja, ugyanis a szomszédos országból érkező áttalások a szír háztartások jövedelmének fontos forrását jelentik. (Libanon mintegy 1,5 millió szíriai menekültet, valamint nagyszámú szíriai gazdasági bevándorlót fogadott be.) A Világbank legfrissebb becslése szerint az éves pénzáttalások Libanonból Szíriába negyedmilliárd amerikai dollárt tesznek ki, vagyis Szíria összes beérkező áttalásának 16 százalékát, ezzel Libanon -Szaúd-Arábia után- a második legnagyobb áttalási forrás. A libanoni válság miatt azonban a bankok korlátozták a pénzhez való hozzáférést,¹³ (elsősorban a dollárhoz) valamint a külföldre irányuló tranzakciókat is. Az inflációs nyomás alternatív devizák használatát eredményezte Szíria azon területein, melyek nem a kormány ellenőrzése alatt állnak. Északnyugat- valamint Északkelet-Szíriában a török líra és az amerikai dollár is a fekete gazdaság hivatalos fizetőeszközévé vált.

Noha a válságot elsősorban nem ez okozta, Szíria helyzetét nem könnyíti meg a 2019-ben, az Egyesült Államok által bevezetett *Caesar Act* sem, melynek révén az Európai Unió, valamint több ország vezetett be szankciókat a rezsím (illetve Oroszország és Irán) ellen. Az intézkedések a pénzügyi eszközök befagyasztására, meghatározott termékek és technológiák szíriai importjának korlátozására, olajembargóra, továbbá személyekre és cégekre vonatkoznak. A szankciós politika, azonban nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, hiszen nem történtek jelentős reformok az országban, ugyanakkor a lakosság helyzetére negatív hatással van.¹⁴

Szíria gazdasági helyzete jelentősen függ Libanontól és a háború miatt az ország teljesen kiszolgáltatottá vált a libanoni bankszektorak. A bejrúti vezetésre óriási nemzetközi- valamint belső nyomás nehezedik a gazdasági átalakításokat illetően. Ugyanakkor bizonyos érdekcsoportok ellenzik¹⁵ azokat a reformokat, melyek veszélyeztethetik politikai befolyásukat. Az elmúlt napokban soha nem látott mélypontra zuhant a libanoni font, mely felszínre hozta a lakosság frusztrációját és

¹³ AL-KAHLIDI, Suleiman: Syria's Assad says billions locked in troubled Lebanese banks behind economic crisis. In: Reuters, 2020. 11. 04., <https://www.reuters.com/article/syria-crisis-assad-deposits-int-idUSKBN27K2W4> (2021. 03. 14.)

¹⁴ ARANY Anett: A lezárás felé? A szíriai polgárháború megoldásának lehetséges körvonalai (8.) – A rezsím túlélésének kihívásai. In: KKI-elemzések. E-2020/66. (2020) https://kki.hu/wp-content/uploads/2020/07/E-2020_66_sziria_lezaras.pdf (2021. 03. 10.)

¹⁵ PANGAEA-RISK, Africa and Middle East Forecasting: Lebanon: Seeking multilateral support as a last resort to avoid sectarian conflict. In: Pangea-Risk, 2021. 02. 17., <https://www.pangea-risk.com/lebanon-seeking-multilateral-support-as-a-last-resort-to-avoid-sectarian-conflict/> (2021. 03. 01.)

országszerte zavargások törtek ki. Az átfogó változások iránti jogos követelések, valamint a politikai elit reformok elleni szembenállásának ütközése előreláthatólag az elkövetkezendő hónapokban is instabilitásban fogja tartani az országot és ezzel párhuzamosan a szír gazdaságot is.